

--	--	--

איך מנצחים כוחות מהפכניים

מארב של מוג'הידין אפגנים ממתין
לשיירה סובייטית | הנשק שבתצלום
הוא מטול רקטות 107 מ"מ מתוצרת סין

אל"ם (מיל")
גיורא סגל

מפקד המעבדה התפיסתית במרכז
לחקר ההפעלה ובניין הכוח
באמ"ץ/תוה"ד

השילוב בין לוחמה קלאסית של כוחות סדירים - ובכללם חיל האוויר, חיל הים וכוחות יבשה מתמרנים - לבין לוחמה מנגד ומבצעים מיוחדים של עוצבות המשתמשות בשיטות של לוחמה לא סדורה הוא הנוסחה המנצחת להבסת אויב הנוקט שיטות של לוחמה מהפכנית

בשלב מסוים הצליחו המורדים הפלסטינים להשיג שליטה מעשית ברוב חלקי הארץ. אולם השלטון המרכזי הבריטי החליט להגיב על כך לא באמצעות החלטה על נסיגה מארץ-ישראל אלא באמצעות דיכוי המרד והשבת הסדר על כנו. לשם כך תוגברו מאוד כוחות הצבא הבריטיים שהיו מוצבים בארץ-ישראל, ואלה פתחו במהלך צבאי רחב היקף.

הכנופיות הערביות פעלו עד לסוף המרד בשיטות גרילה מובהקות: ניצול יתרונן של החלש מול החזק.

הן הפעילו יוזמה ותחבולות והתמקדו בתקיפתן של נקודות תורפה. אולם הישגיהן המבצעיים הלכו והתמעטו ככל שהתפתח המהלך הצבאי הבריטי.

המפקדים הבריטיים הפגינו נחישות רבה לנצל את יכולותיהם במסגרת המגבלות המדיניות והחוקיות שהוטלו עליהם וחייפו כל הזמן את נקודות תורפה של האויב. מחויבותם להשגת הצלחות צבאיות ברורות והתעקשותם להוכיח למדינאים כי ללא הצלחה צבאית ברורה אין אפשרות ליישם פתרון מדיני איפשרו למדינאים הבריטיים להגדיר את המשימות לצבא.⁶

חשיבותו של התמרון להכרעת כוחות מהפכניים

כוחות מהפכניים ניתן לנצח באמצעות תמרון. זה יכול להיות תמרון קלאסי, המוכר לנו ממלחמות בין צבאות סדירים גדולים, וזה יכול להיות תמרון דוגמת זה המתנהל ביהודה ובשומרון מאז מבצע "חומת מגן": מבצע לחימה רבים ורצופים נגד הטרור והגרילה, הכוללים פשיטות ומעצרי מבוקשים שנעשים במסגרת רעיון מבצעי מקיף. בשנים 2003-2005 החל צה"ל ביהודה ושומרון במהלך של תמרון רצוף ובלתי פוסק מהסוג הזה, שעקרונותיו מובילים את הלחימה נגד הטרור עד היום. התנועה והאש באים לידי ביטוי במבצעים רצופים ובלתי פוסקים שמהותם מגע ישיר עם האויב. אמירה ידועה של מפקד יהודה ושומרון באותן השנים, אלוף גדי אייזנקוט, בנוגע לחימה באיו"ש ביטאה את הצורך במגע ישיר ורצוף עם האויב: "בין השימוש ב-M16 לשימוש ב-F16 אני מעדיף בלחימה מסוג זה את ה-M16". האמירה הזאת נכונה גם כשמדובר בלחימה בטרור וגם

מי שמסתפק בהפעלת אש מנגד בלבד מוותר על כיבוש שטח. אבל חשוב לזכור: לכיבוש שטח יש - במיוחד במזרח התיכון - לא רק משמעות מבצעית, אלא גם משמעות תרבותית-פסיכולוגית עמוקה. במזרח התיכון לקרקע יש ערך היסטורי. לפגיעה מרחוק יש השפעה, אבל הניסיון ההיסטורי מהעת האחרונה לימד אותנו שלאורך זמן מדובר בהשפעה מצומצמת מאוד. ויש מקום להניח שגם בעתיד לא תהיה לפגיעה מרחוק השפעה גדולה יותר.

מדוע מנצחים הכוחות המהפכניים צבאות סדירים?

באמצע שנות ה-80, בעיצומה של הלחימה של הרוסים באפגניסטן, שאל את עצמו סימפקיין¹ מדוע כוחות מהפכניים מנצחים.²

סימפקיין קובע כי שתי הצורות החשובות ביותר של

שתי הצורות החשובות ביותר של המלחמה היבשתית המודרנית הן מלחמת התמרון והמלחמה המהפכנית

המלחמה היבשתית המודרנית הן מלחמת התמרון והמלחמה המהפכנית. במלחמה שניהל צה"ל נגד החזבאללה ביבשה באו שתי הצורות האלה לידי ביטוי. כמו כן הן באו לידי ביטוי במלחמה באפגניסטן בשנות ה-80, בעת שסימפקיין כתב את ספרו,³ ובמלחמות שמתנהלות בימים אלה באפגניסטן ובעיראק.

גם המרד הערבי - ההתקוממות הפלסטינית הגדולה בשנים 1936-1939 נגד השלטון הבריטי ונגד היישוב היהודי - היה מלחמה מהפכנית.⁴ לדברי ההיסטוריון יגאל אייל כלל המאבק של הפלסטינים התקוממות אלימה שבה השתלבו לוחמת גרילה ופעולות טרור. לדבריו, מדובר היה ב"מלחמה מהפכנית של הפלסטינים", שנגדה ניהל צבא בריטניה שלוש שנות מאבק צבאי רצוף עליות ומורדות, משברים ואילוצים פנימיים וחיצוניים. רק ב-1939 הצליח צבא בריטניה לדכא את המרד הערבי.⁵

מבוא - על חסרונות הלחימה מנגד

פני המלחמה הבאה במזרח התיכון יושפעו מהמלחמה האחרונה נגד החזבאללה בלבנון. החזבאללה לומד את המתרחש, הפלסטינים לומדים את המתרחש, ובעיקר סוריה לומדת את המתרחש. וגם איראן. בחינת המלחמה הבאה בכל אחת מהזירות האפשריות היא ממטלותיו הקבועות של הצבא.

כדי כדי להגיע לכשירות ולמוכנות מיטביות עלינו להבין את האיום. מיפוי האיום והבנתו הם תהליך שיוביל לגיבוש המענה המבצעי ולהגדרת היכולות הנדרשות. התהליך הזה הוא חשוב לענייננו, שכן אי-הבנת האיום עלולה לגרום לבניין כוח שיעדיף, למשל, מלחמת התשה על פני מלחמת תמרון. במילים אחרות מיפוי שגוי של האיום ואי-הבנתו עלולים להביא לשחיקת יכולתו של התמרון בלי שבונה הכוח התכוון לכך.

הדיון במלחמת תמרון, במלחמת התשה ובמלחמה נגד כוחות מהפכניים הוא רלוונטי מאוד לשדה הקרב העתידי באזורנו. יכולת התמרון צריכה להיבחן בכלל מרכיבה: הדוקטרינה (התורה), האמלי"ח והציוד, תמהיל הסד"כ, האימונים, ההכשרות וכוח האדם וכושר הפיקוד. תמרון אפקטיבי מחבר בין כל אלה ונוסף על כך הוא מחייב תלכיד של תפיסות מבצעיות, של יכולות מבצעיות, של ארגונים שונים, של תהליכים, של תרבות ובעיקר של סמכות. תמרון קרקעי אפקטיבי הוא תמרון רב-זרועי ורב-חילי. הוא אינו חד-ממדי. שימור יכולת התמרון ובעיקר שיפור יכולת התמרון או חיזוקה מחייבים פעולה רב-זרועית ורב-חילית.

היכולת הטכנולוגית יוצאת הדופן של צה"ל מחד והנטייה של כוחות מהפכניים ושל צבאות המשלבים כוחות מהפכניים להפעיל אמלי"ח וציוד בעלי טכנולוגיות בסיסיות ובכך לגרום לשינוי אופיו של שדה הקרב מאידך יכולות ליצור מצב שבו תפתח האשליה שניתן להשיג הכרעה באמצעות לחימה מנגד. אולם תוצאתה של לחימה כזאת תהיה במקרה הטוב שחיקת האויב במידה זו או אחרת ובמקרה הרע סיום המלחמה במצב של תיקו או במצב שבו יש לאויב תחושה שהוא לא הפסיד.

שיירה סובייטית באפגניסטן | השטחים הנרחבים שעליהם השתלטו הסובייטים באפגניסטן חייבו אותם לנוע בצירי אספקה ארוכים, שם היו למוג'הדין הצלחות בלחימת גרילה מתוחכמת שכללה מארבים ושימוש במטעני חומר נפץ

הוא לא יפסיד במלחמות, וכבר ראינו בקיץ 2006 מהי המשמעות של אי-הפסד: גם מלחמת התשה ממושכת ויקרה וגם אויב שאינו מתקשה לטעון לניצחון.

הסובייטים באפגניסטן בשנות ה-80
ממלחמתם של הסובייטים באפגניסטן בשנות ה-80, ובמיוחד בשנת 1985, שאותה הם הגדירו "שנת הכרעה", ניתן ללמוד רבות.⁷ הן הרוסים והן המוג'הדין נוהגים לחלק את מלחמתם באפגניסטן לארבעה שלבים, אך מובן שאין חפיפה בין השלבים של הרוסים לאלה של המוג'הדין. להלן החלוקה של המוג'הדין:

השלב הראשון היה ההתנגדות העממית לסובייטים בכל מקום באפגניסטן. בשלב הזה הוכרז ג'יהאד נגד הסובייטים.

בשלב השני התארגנו המוג'הדין: יצרו מפקדות ומנגנונים, התאמנו ורכשו אמל"ח. זה היה שלב של בניין כוח במלוא מובן המילה לקראת מלחמה שעתידיה הייתה לסלק את הסובייטים מארצם.

בשלב השלישי למדו המוג'הדין לשרוד את המתקפה הטכנולוגית רחבת היקף של הסובייטים שכללה אמל"ח מתקדם, חיל אוויר משוכלל ויכולות מבצעיות חדשניות. זה לא בא להם בקלות.

מלחמת לבנון השנייה הוכיחה לצה"ל שלא ניתן לפגוע בכל מטרות האויב באמצעות אש מנגד

היא מדינת לאום. עם זאת הרעיון למסד דגם של מלחמת התשה המבוסס על שיגור רק"ק אינו מופרך.

גם במקרה הזה קיים פיתוי עז לוותר על התמרון ולהיגרר למתכונת ההתשה שמכתיב האויב, שכן הטכנולוגיה של היום מאפשרת לכאורה לפגוע מנגד במטרות רבות. אולם מלחמת לבנון השנייה הוכיחה לצה"ל שלא ניתן לפגוע בכל מטרות האויב באמצעות אש מנגד, והתוצאה היא שהמערכה מסתיימת בתיקו מביד, שאותו מציג האויב כניצחון גדול.

העיומותים האחרונים בצפון ובדרום חשפו עד כמה הפסיק התמרון להיות מרכיב הכרעה בצה"ל בגלל האשליה רבת השנים שניתן להשיג הכרעה באמצעות אש מנגד ללא צורך בתמרון. מאחר שקו המחשבה הזה השתרש בצה"ל, הרי תהליך התיקון צפוי להיות קשה וממושך. בכל מקרה מדובר בתיקון הכרחי, ואם הוא לא ייעשה, ימשיך צה"ל לא לנצח במלחמות. לכל היותר

כשמדובר בקרב המשולב. הרעיון הוא עמוק: ללחימה במגע ישיר במזרח התיכון יש משמעות תרבותית, ואין מגע ישיר ללא תמרון קרקעי. בכל מקרה, את הניצחון משיגים באמצעות שילוב של תנועה ושל אש.

הטעות הגדולה ביותר שניתן לעשות הוא להיגרר למלחמת התשה ממושכת נגד הכוחות המהפכניים באמצעות אש מנגד מתוך רצון להימנע מנפגעים. במילים אחרות: מענה מבצעי לירי רק"ק, המבוסס על מלחמת התשה, הוא שגוי. האמת היא כי מי שנלחם בדרך הזאת כדי לנצח בלי לספוג אבדות גם לא משיג את הניצחון וגם משלם בסופו של דבר בנפגעים רבים יותר. מלחמת תמרון אכן עולה תמיד בנפגעים, אך אם מנהלים אותה כראוי, אפשר להשיג הכרעה במספר מינימלי של נפגעים.

עתה אנו שומעים שגם צבאות סדירים במזרח התיכון רוצים לאמץ לעצמם את שיטות הלחימה המהפכניות של ארגוני הטרור והגרילה. למשל, גורמים סוריים רשמיים הודיעו במפורש כי אם יחליטו לצאת למלחמה נגד ישראל, תתנהל זו במתכונת שבה נלחם החזבאללה בישראל בקיץ 2006 ולא במתכונת שבה ניהלה סוריה את מלחמת יום הכיפורים. יש להניח שלא כך יהיה, בכל זאת צבא קונוונציונלי אינו הופך לארגון גרילה, וסוריה

הסובייטים הפעילו יכולת מרשימה של לחימה מנגד - בוודאי במונחים של שנות ה־80. הם ירו אש מדויקת לטווחים של 20 ק"מ - ממסוקים וממטוסי סוחוי 25 - והשמידו בטווחים האלה בעילות רבה כוחות גרילה. ההישגים האלה איפשרו לסובייטים להשתלט על שטחים נרחבים. אבדות המוג'הדין הלכו וגדלו, ובמקביל הלך והתערער המוראל שלהם. אולם השטחים הנרחבים שכבשו הסובייטים חייבו אותם לנוע בצירי אספקה ארוכים, שם היו למוג'הדין הצלחות בלחימת גרילה מתוחכמת שכללה מארבים ושימוש במטעני חומר נפץ. עם זאת, לחימת הגרילה בצירים לא פגעה קשה ביכולת הסובייטים לפעול במרחב, והם מצאו פתרונות מבצעיים הולמים במבצעים ששילבו סיוע אש ממטוסי קרב ויכולת ניווד מהירה של כוחות חי"ר במסוקים לצורך מרדף אחרי חוליות המוג'הדין.

המפנה הגיע לאחר שהאמריקנים החלו לספק למוג'הדין טילי נ"מ אישיים מסוג סטינגר. באמצעות הטילים האלה הצליחו המוג'הדין לעשות שמות בכוח האווירי של הסובייטים - במיוחד במסוקים. התברר שגם לוחמים חסרי הכשרה טכנולוגית מתקדמת יכולים להפעיל אמצעי לחימה מתוחכמים. כל אחד יכול להפעיל טילי סטינגר לאחר הכשרה קצרה, וכפי שהתברר לצה"ל במלחמת לבנון השנייה, כל אחד גם יכול להפעיל טילי נ"ט מתקדמים מסוג קורנט.

בשלב הרביעי החלו המוג'הדין לתקוף בחי"ר את מוצבי הסובייטים. לקראת השלב הזה הקימו המוג'הדין גדודי חי"ר ואימנו אותם בלחימה סדירה. או אז הבין גורבצ'וב שעליו לבחור בין הגדלה משמעותית של המעורבות הסובייטית בלחימה באפגניסטן לבין נסיגה. הוא החליט לסגת.

צה"ל עמד במצב דומה בדרום לבנון בשנת 2000: חזבאללה תקף שוב ושוב את מוצביו ואת מוצבי צד"ל, פגע בשירות וירה רקטות על צפון המדינה. ראש ממשלת ישראל באותה העת, אהוד ברק, הבין שעליו להחליט בין העמקת המעורבות של ישראל בלבנון לבין נסיגה. ברק החליט לסגת, וצה"ל יצא מלבנון אחרי 18 שנות שהות שם.

המלחמה של צה"ל בחזבאללה דומה - בממד הקרקעי שלה - למלחמה של הסובייטים במוג'הדין, ולכן נכון יהיה להשוות ביניהן. כוחות של ארמייה 40 הסובייטית ניהלו סדרה של מערכות התקפיות רחבות היקף בהשתתפות דיוויזיות וחיטיבות חי"ר ושריון, עוצבות ויחידות עצמאיות של הכוחות המיוחדים וחיל האוויר. המבצעים של הכוחות המיוחדים נערכו בהיקף קטן יותר ולזמנים קצרים יותר, והאפקטיביות שלהם הייתה לעיתים גבוהה יותר מאשר המבצעים הגדולים. המהלכים המרכזיים של הסובייטים באפגניסטן היו

לחימה של מסגרות בסיסיות - חטיבות וגדודים - מתוגברות בטנקים, בארטילריה, בהנדסה ובכוחות לוחמה כימית. נוסף על כך עמד לרשות הכוחות האלה סיוע אווירי. כל הקרבות שניהלו הסובייטים היו של כוחות משולבים והצריכו הכנות מקיפות ומסודרות.

הטקטיקה שהפעילו הסובייטים הייתה של מלחמה נגד גרילה בתנאי שטח קשים. השיטות העיקריות שנקטו הסובייטים לא כללו צורות לחימה קלאסיות של הגנה ושל התקפה, המוכרות בתו"ל הסובייטי, אלא ביצוע פשיטות, חסימות, סריקות של עיירות ושל כפרים ואבטחה של מרחבי פעולה, של צירי תנועה, של שיירות וכיו"ב.

לוחמת יבשה מוצלחת נגד גרילה חייבת לשלב בין לוחמת התמרון לבין לוחמת הגרילה

הסובייטים באפגניסטן יצרו תורת לחימה חדשה שזכתה לשם "חסימה וסריקה". התורה הזאת כללה התקפה והגנה בעת ובעונה אחת. המטרה של צורת הקרב הזאת הייתה להשמיד את האויב בשטח שהוגדר מראש באמצעות כוחות גדולים: חמישה-שמונה גדודי חי"ר מתוגברים בטנקים, בארטילריה, בהנדסה, באנשי לוחמה כימית, בכוחות מוטסים ובכוחות סער אווירי. פעילות החסימה נועדה לנתק את דרכי נסיגתו של האויב, וכזוה הצליח, נלחם האויב בתנאים נחותים נגד התקפה מסיבית של הכוחות הסובייטיים. היו מקרים שבהם הסתיימו קרבות בכיתורם ובהריגתם של כל לוחמי האויב. כאמור, זוהי טקטיקה המיועדת בעיקר ללחימה נגד גרילה.⁸

חזבאללה שילב בין הפעלת אש נגד אזרחי מדינת ישראל - שהייתה המאמץ האסטרטגי העיקרי שלו - לבין הגנה על עמדותיו בגישה של לוחמה מהפכנית

לוחמת יבשה מוצלחת נגד גרילה חייבת אפוא לשלב בין לוחמת התמרון לבין לוחמת הגרילה. דרך הלחימה המהפכנית, המביאה לידי ביטוי מגוון של שיטות צבאיות, יעילה יותר מדרך הלחימה של כוחות סדירים. את האמת הזאת גילה סימפקיין כבר בשנות ה־80. לפיכך נכון יהיה לשלב בלחימה נגד הכוחות המהפכניים, שאותה מנהלים כוחות סדירים, גם רכיבים של הלוחמה המהפכנית. השילוב בין התמרון הקלאסי לבין מבצעים

מיוחדים יהיה יעיל נגד לוחמה מהפכנית, ובכלל זה לוחמת גרילה.

המלחמה נגד כוחות מהפכניים צריכה אפוא לשלב בין היתרון של הכוחות הסדירים ליתרון האויב בלוחמה מהפכנית. כלומר, המלחמה הבאה צריכה לכלול שילוב של שתי טקטיקות שונות לחלוטין. ניתן היה לעשות זאת כבר במלחמה בדרום לבנון בקיץ 2006: לנהל לוחמת תמרון נגד יעדי חזבאללה; להפעיל כוחות מיוחדים בעומק המערך באופן שיטתי; לנהל לחימה בעומק הטקטי של חטיבות חי"ר קלות (חטיבת חי"ר קלה מאגדת בתוכה יכולות לניהול קרב משולב, יכולת לקבל סיוע אש מכל הסוגים וכן יכולות נוספות) נגד שיגורי רק"ק ולהפעיל את חיל האוויר נגד תשתיות ומטרות אחרות בעומק לבנון.

השילוב בין לוחמה קלאסית של כוחות סדירים - ובכללם חיל האוויר, חיל הים וכוחות יבשה מתמרנים - לבין לוחמה מנגד ומבצעים מיוחדים של יחידות המשתמשות בשיטות של לוחמה לא סדורה הוא הנוסחה המנצחת להבסת אויב הנוקט שיטות של לוחמה מהפכנית. במלחמה הבאה צריך אפוא צה"ל להפעיל כוחות שישלבו בין לוחמה סדירה ללוחמה מהפכנית, לתמרן על פני הקרקע ללא היסוס ולהפעיל כוח אווירי וימי לסיוע ולמשימות עצמאיות. היסוס בהפעלת כוחות משולבים כאלה יביא בוודאות להצלחה של הכוחות המהפכניים, כפי שקבע כבר סימפקיין.

סיכום: חובה לחזק את התמרון לקראת המלחמה הבאה

מלחמת לבנון השנייה הייתה המלחמה הכוללת השנייה שזם צה"ל נגד ארגון טרור וגרילה על אדמת לבנון - מדינה המאפשרת מאז שנות ה־70 המאוחרות לארגוני טרור וגרילה לפעול בתחומה. במלחמת לבנון הראשונה היה זה אש"ף, ובמלחמת לבנון השנייה היה זה ארגון החזבאללה.

אף שהחזבאללה הוא ארגון טרור וגרילה לבנוני, הוא פעל במלחמת לבנון בכל רמות הפעולה המוכרות מעימות בין-מדינתי: הוא פעל ברמה האסטרטגית, ברמה המערכתית וברמה הטקטית. המאמץ העיקרי של החזבאללה היה לשגר רק"ק לעבר שטח ישראל. הלחימה שלו ברמה הטקטית נועדה להגן על השיגורים האלה, וכדי להשיג את המטרה הזאת תקף באש נ"ט והגן על עמדותיו תוך שהוא משתדל להסב פגיעה גדולה ככל האפשר לכוחותינו ואף לקחת חיילים בשבי.

ארגון החזבאללה שילב בין הפעלת אש נגד אזרחי מדינת ישראל, שהייתה המאמץ האסטרטגי העיקרי שלו במלחמה, לבין הגנה על עמדותיו בגישה של לוחמה מהפכנית ונעזר לשם כך במערכי השונים - הן מערכי השיגור והן מערכי הקרקעיים:

מוצבים, עיירות ו"שמורות הטבע".

חסימה וסריקה - צורת הקרב שהסובייטים פיתחו באפגניסטן - יכולה הייתה להיות יעילה נגד "שמורות הטבע" ועיירות החזבאללה. צה"ל פיתח טכניקות דומות שזכו לשמות שונים, אך לא הפעיל אותן במלחמת לבנון השנייה.

מה הייתה צורת הקרב האופיינית שנקטנו בקיץ 2006? התקפה? פשיטה? האם היה בה היגיון מסדר מוגדר? האם שילבנו בין לוחמת תמרון ללוחמה בלתי סדורה? ומה הייתה תכליתה של הלחימה בסופו של יום?

בעקבות התוצאות המאכזבות של הלחימה בקיץ 2006 חשוב עתה, יותר מתמיד, לדון במבנה הכוח

במפגש בין כוחות מהפכניים לבין צה"ל אסור לצה"ל לוותר על התמרון, שהוא מרכיב הכרעה עיקרי. הלוחמה מנגד אינה תחליף לתמרון

- מבנה הפלוגה והגדוד, החטיבה, האוגדה והמבנה של איגודי כוחות גדולים יותר - ולתת עדיפות לשני עקרונות מרכזיים: אחדות הפיקוד והשיתופיות.⁹ השיתופיות בין לוחמת תמרון ללוחמה בלתי סדורה במסגרת לחימתו של הצבא הסדיר היא הכרחית. צה"ל צריך להתמקד בנושא הזה בעת בניין הכוח ובהפעלתו. החטיבות לסוגיהן הן הגוף הלוחם החשוב ביותר בתמרון היבשתי. ראוי להתבונן במבנה הזה לעומק ולהפוך אותו למבנה העיקרי בתמרון היבשתי. צבאות רבים בעולם - צבאות ארה"ב, בריטניה, צרפת וצבאות אחרים - כבר עשו זאת מזמן.

גירת כוחות מהפכניים למלחמה ארוכה המבוססת על התשה ועל אש מנגד היא סכנה גדולה הנובעת מאובדן הרצון לתמרון ומהאמונה שניתן באמצעות טכנולוגיה מתקדמת להתגבר על טבע המלחמה. אולם האמת היא שמענה מבצעי אפקטיבי לאיום הקיים על מדינת ישראל מחייב תמרון. הצורך לתמרון נובע מהמצב האסטרטגי הבסיסי הקבוע של מדינת ישראל: היותה מדינה קטנה, שחייבת להעביר את המלחמה מהר ככל האפשר לשטחו של האויב ולהשיג הכרעה מהירה. את התורה הזאת גיבש בן-גוריון בשנות ה-50 של המאה הקודמת, והיא רלוונטית גם כיום.

אולם במלחמה נגד כוחות מהפכניים נטש צה"ל את התורה הזאת ואת הרדיפה אחר השגת הכרעה. מטרתו של צה"ל היא להגן על קיומה של מדינת

ישראל, על שלמותה, על ריבונותה ועל שלום תושביה ולסכל את מאמצי האויב לשבש את אורח החיים התקין בה.¹⁰ נובע מכך שפגיעה באזרחי מדינת ישראל היא הישג משמעותי, עד כי האויב - למשל חזבאללה - רואה בה ניצחון.

המסקנה העולה מהדברים האלה היא ברורה, גם אם אינה קלה לביצוע. במפגש בין כוחות מהפכניים לבין צה"ל אסור לצה"ל לוותר על התמרון, שהוא מרכיב הכרעה עיקרי. הלוחמה מנגד - המתאפשרת הודות לקיומן של טכנולוגיות מתקדמות - אינה תחליף לתמרון. תפקידה היחיד הוא לסייע לתמרון, אך לא להחליפו.

כיום קשה לתמרן משום שלתמרון קמו אויבים חזקים. לכן חובה ליצור את התנאים המבצעים שיאפשרו להוציאו אל הפועל - בראש ובראשונה חיבור רב-זרועי של כוחות האוויר, היבשה והמודיעין. החזרת יכולת התמרון לצה"ל תאפשר להשיג הכרעה ותמנע קפיאה של שדה הקרב, שמשמעותה - בתנאים האסטרטגיים של מדינת ישראל - אי-הפסד של האויב והפסד של מדינת ישראל.

עתה ניצבת ישראל בפני האפשרות שצבאות ערביים סדירים יאמצו שיטות לחימה מהפכניות שאותן נקטו עד כה רק ארגוני הטרור והגרילה. הפיתוי הוא גדול במקרה כזה להגיב בלוחמת התשה, המבוססת

עתה ניצבת ישראל בפני האפשרות שצבאות ערביים סדירים יאמצו שיטות לחימה מהפכניות שאותן נקטו עד כה רק ארגוני הטרור והגרילה

על טכנולוגיות המאפשרות לפגוע במטרות רבות מרוחק, אולם במקרה כזה גדלה הסכנה שהויתור על התמרון יגרום לכך שהמלחמה תסתיים לכל היותר באי-הפסד שכל כולו, כפי שכבר ראינו, הפסד בפועל.

במלחמה הבאה תיבחן נחישותם של מפקדי צה"ל לנצל את מרחב התמרון שנותר להם במגבלות המדיניות והחוקיות כדי לחפש אחר נקודות תורפה של האויב ואחר הזדמנויות להכניע אותו, שכן ללא הצלחה צבאית ברורה אין אפשרות ליישם פתרון מדיני רצוי.¹¹ ואם זוהי אכן המטרה של צה"ל, הרי חיזוק יכולת התמרון שלו הוא עתה הכרח. לכן יש בעת הזאת להפנות מאמץ עיקרי ומשאבים לבניין כוח התמרון בצה"ל.

הערות

1. ריצ'רד סימפסון (1986-1921) הוא אחד ההוגים הבריטיים החשובים ביותר בזמננו של אמנות המלחמה. הוא הגיע לדרגת בריגדיר ושירת במשך 30 שנה. בין היתר היה קצין שריון במזרח התיכון במלחמת העולם השנייה.
2. ריצ'רד סימפסון, **מרוץ אל העתיד**, מערכות, תל-אביב, 1999, עמ' 374-375.
3. **שם**, עמ' 374: "בעת כתיבת שורות אלה לא ידוע עדיין איך ייפול דבר באפגניסטן, ואיך יוכרע הסכסוך באל-סלבדור".
4. יגאל אייל, **האינתיפאדה הראשונה, דיכוי המרד הערבי על-ידי הצבא הבריטי בארץ-ישראל 1936-1939**, מערכות, תל-אביב, 1998, עמ' 519-529.
5. **שם**, עמ' 519.
6. **שם**, עמ' 528.
7. לסטר גראו, מיכאל גרוס, **המלחמה הסובייטית באפגניסטן - סיפור מלחמתה הנושלת של מעצמת-על**, מערכות, תל-אביב, 2005, עמ' 11-17. מומלץ מאוד לקרוא את הספר הזה ולהשוות את התיאורים שבו למלחמתנו בחזבאללה.
8. **שם**, עמ' 321-327.
9. שיתופיות היא המושג המתאר את מה שמכונה בצה"ל "שילוביות". השיתוף הרב-זרועי הוא המושג המתאר בעברית את ה-Jointness.
10. ייעוד צה"ל נלקח מתוך האתר של דובר צה"ל באינטרנט: <http://dover.idf.il/about/purpose/default.htm>.
11. **המלחמה הסובייטית באפגניסטן**, עמ' 528. כפי שצויין לעיל, זו בדיוק הייתה מסקנתם של המפקדים הבריטים במלחמה נגד המרד הערבי. ראו הערה 6.

מערכות

בית ההוצאה לאור של צה"ל

פרס הרמטכ"ל לכתיבה צבאית מקורית

השנה תיערך התחרות השמינית על פרס הרמטכ"ל לכתיבה בענייני צבא וביטחון. יכולים להשתתף בתחרות מאמרים בעברית בנושאי צבא וביטחון שכתבו אנשי צבא בשירות חובה או קבע ואשר ראו אור ב"מערכות" או בביטאון מקצועי אחר בצה"ל לאחר ינואר 2006.

ניתן להגיש מועמדות לתחרות עד 31 בדצמבר 2007. את המאמרים יש לשלוח לד"צ 02432, צה"ל או לפקס שמספרו 03-5694343.

כותבי המאמרים הזוכים יזכו בתווים לרכישת ספרים ובתעודות הערכה. הפרסים יחולקו בטקס המשותף לתחרות זו ולתחרות היחידה המצטיינת.

בברכה,

חגי גולן, סא"ל
מפקד "מערכות"

